

Motion till riksdagen 2016/17:136

av **Amineh Kakabaveh (V)**

Barnarbete och barnslaveri i världen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU och ILO och andra FN-organ bör uppmärksamma stora multinationella företags utnyttjande av barnarbete och barnarbetets omfattande skadeverkningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör bli en Fair Trade Nation och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska företag som verkar utomlands inte bör nöja sig med att betala i landet lagstadgade otillräckliga minimilöner utan bör inrikta sig på att betala levnadslöner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska företag bör kontrollera att deras underleverantörer inte utnyttjar barnarbete i sin verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etiska regler bör införas som garanterar att svenska företag inte gör affärer med företag som utnyttjar barnarbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig utredning bör tillsättas som undersöker och lägger förslag om hur konsumentmakten ska kunna utvidgas varvid uppmärksamhet ska ägnas åt barns villkor och åt förekomsten av barnarbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU och FN bör verka för att de stormakter och de stater i Europa som gett upphov till socialt och politiskt kaos i världen tar sitt ansvar för den flyktingsituation som har uppstått, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att de flickor och unga kvinnor som IS/Daish gjorde till sexslavar och som lyckades rymma eller bli ”friköpta” bör beviljas asyl i Europa och erbjudas den vård de behöver för att kunna leva, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land inom FN och EU bör verka för att flyktningbarn får stöd med skolgång och

försörjning för att förebygga sexhandel och tillfälliga ”äktenskap” med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Det är få som inte känner till att en stor del av världens befolkning lever i extrem fattigdom. Men hur detta drabbar barnen uppmärksammas mindre, trots att det är de som är de mest utsatta. Fattiga familjer tar i desperation till alla tänkbara medel för att klara av sin försörjning och klara livhanken. Miljontals föräldrar tvingas att låta sina barn arbeta eller tigga. Barnen förlorar sin ungdom. Istället tvingas de slita under långa arbetsdagar för magra löner.

Vad räknas som barnarbete?

ILO Marking progress against child labour förklarar att allt arbete som utförs av barn mellan 5 och 11 år räknas som barnarbete. Likaså räknas mer än 14 timmars arbete i veckan utfört av barn mellan 12 och 14 år som barnarbete. Vidare är arbete som är skadligt för barns hälsa, säkerhet och psykiska utveckling oacceptabelt. Arbete som hindrar barn från att gå i skolan är även det enligt ILO oacceptabelt.

Är man 13 år och hjälper till i familjens hushåll under några timmar i veckan räknas det inte som barnarbete. Men det är väl känt att i en stor del av världen arbetar barn betydligt mer. De exploateras hårt av hänsynslösa arbetsgivare. Deras löner är sämre än vuxnas och många arbetsgivare anställer därför hellre barn än vuxna. Barnen konkurrerar ut sina föräldrar på arbetsmarknaden. Barnen är dessutom ur arbetsgivarens synvinkel en mer lätthanterlig grupp av anställda än vuxna. Barnen är i ett fysiskt och kunskapsmässigt konstant underläge gentemot arbetsgivaren.

Detta tillstånd av underlägsenhet permanentas. I och med att barnen tvingas till arbete under långa arbetsdagar blir det ingen tid till skolgång.

Barnarbetets omfattning

Unicef har uppskattat att ungefär 13 procent av alla barn mellan 5 och 14 år arbetar, vilket motsvarar 150 miljoner barn. Största andelen barn i arbete finner man i länder söder om Sahara. Där arbetar 25 procent av alla barn mellan 5 och 14 år. Globalt sett är jordbruket den sektor inom näringslivet där den i särklass största andelen av barnarbetet i världen förekommer – 59 procent, vilket innebär att 98 miljoner flickor och pojkar i åldern 5–17 arbetar med åkerbruk och animalieproduktion. 60 miljoner barn arbetar i de farligaste formerna av barnarbete. Statistiken när det gäller dödsfall och allvarliga skador till följd av arbetet är förfärande inte minst beroende på de kemiska bekämpningsmedel som används. Och dessa medel används bland barn med kroppar som ännu utvecklas.

Olika former av barnarbete

Det är inom fyra områden där barn tvingas till arbete.

1. I familjer, den egna eller andras. Att arbeta i den egna familjen har en låg tradition, där barnen hjälpt till med matlagning, städning, passa småsyskon m.m. Detta behöver inte vara skadligt, men kan bli det på sikt både för barnet och för samhället. Blir arbetsuppgifterna för omfattande och för betungande går inte barnet till skolan. Deras behov av lek och lärande åsidosätts. Att inte få vara barn och leka tär på deras psykiska hälsa. Skolfrånvaron leder till dålig utbildning och sämre möjligheter längre fram i livet. Barn som arbetar i andra familjer än den egna löper stor risk att bli hårt exploaterade på flera sätt än enbart i ekonomiskt avseende. Risken för olika typer av övergrepp är stor.
2. Fabriksarbete och gruvor. Barn tvingas att arbeta under omänskliga förhållanden i smutsiga och farliga fabriker. De tvingas arbeta under slavliknande förhållanden. Barnarbete inom industrin förekommer i länder som Pakistan, Indien, Nepal och Brasilien. Barnarbete under vedervärdiga förhållanden förekommer bland annat i östra Kongo. Här drabbas barnen inte sällan av svåra fysiska men.
3. Servicearbete. Många barn är engagerade i informellt arbete på restauranger, i gatuförsäljning, på hotell och på tåg och bussar. Mestadels är det pojkar som arbetar inom servicesektorn.
4. Arbete på gatan. Denna form av barnarbete ökar snabbast. Barn putsar skor, tvättar bilar (ofta bilrutor i livsfarlig trafik), säljer tidningar, blommor, CD-skivor m.m. Denna typ av barnarbete börjar bli allt vanligare i Ryssland och Centralasien.

Vilka använder sig av barnarbetare?

Man kan ibland förledas att tro att det är småföretagare och familjeföretag som utnyttjar barnarbetare. Och visst förekommer det i sådana sammanhang. Men stora mäktiga företag gör det också. Då handlar det inte om småskalig produktion. En FN-rapport visade redan något årtionde sedan ett omfattande barnarbete i stor skala i gruvor i Demokratiska Republiken Kongo för produktion av tantal/koltan, som används i datorer världen över. Arbetet barn utförde var hälsovådligt och arbetsförhållandena dåliga.

Amnesty International och Afrowatch (Africa Resources Watch) har i en ny rapport, *This is what we die for: Human rights abuses in the Democratic Republic of the Congo power the global trade in cobalt*, avslöjat att välkända transnationella företag som Apple, Microsoft, Samsung, Sony samt biltillverkare som Daimler och Volkswagen köper och använder kobolt, som används i litium-jon-batterier. Kobolt bryts i gruvor där det förekommer omfattande barnarbete. Kobolt säljs till handlare, som i sin tur säljer vidare till Congo Dongfang Mining (CDM), som ägs av det kinesiska företaget Zhejing Huayou Cobalt Ltd (Huayou Cobalt).

Amnesty Internationals utredning använder dokumentation från investerare för att visa hur Huayou Cobalt och dotterbolaget CDM bearbetar kobolten innan de säljer det vidare till tre tillverkare av batterikomponenter i Kina och Sydkorea. Dessa bolag säljer i sin tur till batteritillverkare som hävdar att de levererar till teknikföretag som Apple, Microsoft, Samsung, Sony, samt biltillverkare som Daimler och Volkswagen.

Sverige bör inom EU och ILO och andra FN-organ uppmärksamma stora multinationella företags utnyttjande av barnarbete och barnarbetets omfattande

skadeverkningar. Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Individuella och samhälleliga skador till följd av barnarbete

Bristen på skola och utbildning i världen är omfattande och det drabbar särskilt flickor i grundskoleåldern. De utgör 31 miljoner. Kvinnliga ungdomar som inte går i skolan uppgår till 34 miljoner. När det gäller flickors och unga kvinnors utbildning och skolgång är det inte bara behovet av en nödvändig inkomst som spelar in. Flickor och unga kvinnor hindras också i sin utbildning av religiösa föreställningar, tradition eller osäker skolväg. Det finns kulturella hinder såsom patriarkala strukturer, där månggifte, tvångs- och barnäktenskap förekommer och man menar att deras plats är i hemmet och inte i samhället.

Paradoxalt nog visar forskningen att utbildning av flickor är det mest effektiva sättet att lösa socioekonomiska problem. Utbildade flickor och kvinnor får bättre inkomster som vuxna, gifter sig senare och har bättre kunskaper om sina rättigheter och kan leva ett värdigt liv och arbeta för att bekämpa barnarbete.

Vad görs idag mot barnarbete?

Det görs insatser för att minska barnarbetet i världen. Unicef, ILO har ett antal stödprojekt i detta syfte. Man samarbetar med regeringar på olika håll i världen i detta syfte. Barn som har farliga arbeten söks upp och får hjälp. Många frivilligorganisationer har utvecklat en rad program för att föra barnens talan, understödja deras möjligheter till utbildning m.m.

För oss i Sveriges riksdag borde det vara en självklarhet att förmå vårt lands regering att påverka situationen på ett sådant sätt att barns levnadsvillkor och utbildningsvillkor förbättras. För att en sådan strävan ska kunna bli verklighet måste barnarbete bekämpas.

Regeringen har tagit initiativ till att försöka göra Sverige till en Fair Trade Nation, vilket är lovvärt. Avsikten är att Sverige skall arbeta för att svensk handel sker med företag som producerar under mänskliga villkor. Det har förekommit en omfattande rapportering under senare år om omänskliga arbetsvillkor, usel arbetsmiljö, undermåliga fabriksbyggnader och naturligtvis också om barnarbete.

Sverige ska självklart bli en Fair Trade Nation.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Människors villkor kan påverkas av hur vi bedriver handel med andra länder. Vi kan påverka förhållandena i andra länder genom att ställa hårdare krav på offentlig upphandling. Det ligger i skattebetalarnas intresse att få veta vart deras pengar går när de gör sina inköp.

Men det finns flera andra vägar man kan gå för att påverka barnens villkor och bekämpa barnarbete. Man behöver inte inskränka sig till statens, kommunernas och landstingens upphandling.

Men människors villkor och barnens villkor påverkas inte bara av hur handeln bedrivs i världen. Sverige bör inte begränsa sig till att bara vara en Fair Trade Nation utan övergå till att bli en Fair Nation. Ett riksdagsbeslut skulle ge legitimitet åt att man

på flera områden – inte bara i handelsfrågor – övergick från vackra verbala formuleringar till tydlig, handfast handling.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Detta skulle bl.a. innebära att svenska företag inkluderas i detta arbete. Många svenska företag som verkar utomlands har på eget initiativ ställt upp uppförandekoder för sin verksamhet när det gäller arbetstider och arbetsvillkor m.m. Svenska företag nöjer sig emellertid med att betala vad som stadgas i andra länders lagar om minimilöner. Inte sällan är dessa löner så låga att de är svåra leva på. Istället för att betala sådana magra minimilöner bör de inrikta sig på att betala levnadslöner till vuxna och arbeta aktivt för att barnarbete avskaffas. Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Även om svenska företag i länder där det förekommer mycket barnarbete strikt följer en egen uppförandekod kan de ha underleverantörer som inte gör det. Svenska företag bör därför även kontrollera att även deras underleverantörer inte utnyttjar barnarbetare i sin produktion.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Etiska regler bör också införas som garanterar att svenska företag inte gör affärer med företag som utnyttjar barnarbete.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

I begreppet Fair Nation omfattas inte bara statens, kommunernas, landstingens och företagens uppträdande och ansvarstagande. Där ingår även den individuella medborgarens ansvar – det som vanligen kallas konsumentmakt. Mången konsument vill säkert veta under vilka villkor de varorna de köper är producerade. De vill veta om produktionen ägt rum under anständiga villkor såsom organisationsfrihet för fackföreningar, i enlighet med vad som stadgas om mänskliga rättigheter och om kvinnors och barns rättigheter m.m. Detta förutsätter dock att konsumenten informeras om produktionsvillkoren. Det bör alltså klart framgå av varudeklarationerna om det t.ex. förekommit barnarbete då varorna producerats. Här måste det göras enklare för konsumenten när hon eller han ska ta ställning vid köptillfället.

En statlig utredning bör tillsättas som undersöker och lägger förslag om hur konsumentmakten skall kunna utvidgas. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt barns villkor och åt förekomsten av barnarbete. Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Flyktingbarn och barnarbete

I den situation som råder på flera håll i världen, där människor tvingas fly från krig och förföljelse och hamnar i flyktingläger i främmande land, råkar barnen särskilt illa ut som just barnarbetare. I flera länder vill inte eller får inte enligt lag arbetsgivarna anställa vuxna flyktingar. Så kunde vi exempelvis lyssna till Dagens eko den 4 september i år (2016) hur arbetsgivarna genom kryphål i den jordanska lagstiftningen kan kringgå ett anställningsförbud för flyktingar och istället anställa flyktingbarn. Dessa barn, ofta från flerbarnsfamiljer, arbetar upp till 12 timmar om dagen i t.ex. tomatodlingar. Arbetsgivarna menar att de hjälper flyktingfamiljerna, men samtidigt är barnens löner så låga att de inte räcker att leva på.

Det pågår i Mellanöstern, där flyktingsituationen för närvarande är mycket svår, ett cyniskt utnyttjande av barn som arbetskraft och med barnäktenskap och tillfälliga "äktenskap" med flickebarn har sexhandel och sexslaveri ökat i många länder där flyktningbarn inte har någon trygghet. Men inte sällan är det inte barnens arbetskraft som är till salu utan barnen själva. I den situation som råder händer det att rika människor köper barn – särskilt unga flickor – av föräldrar i fattiga familjer i mycket dunkla syften. Under föregivande att ta hand om dem utnyttjas de som slavarbetare eller som sexslavar.

I spåren av de politiska oroshärdar vi kunnat se blossa upp i Mellanöstern efter USA:s och dess bundsförvanters krig i Irak med socialt och politiskt kaos eller i stater med regimer anfrätta av korrupktion som exempelvis i Centralasien efter Sovjetunionens sammanbrott, har följt människohandel, prostitution och barnslaveri.

IS/Daish i Mellanöstern och Boko Haram i Nigeria är det tydligaste tecknet på hur ett urskiljningslöst mördande, slaveri och de vedervärdigaste formerna av patriarkalt förtryck tar sig uttryck – och gör det med religionen som täckmantel.

Det politiska och sociala kaos och väldiga flyktingströmmar, som världens stormakter genom sin politik givit upphov till, borde dessa även ta ansvar för. Detta görs dock inte. Flera andra stater som deltog i det krig som ledde till allt detta gör det inte heller.

Sverige måste därför i EU och FN verka för att de stormakter och de stater i Europa som givit upphov till det sociala och politiska kaos som de skapat i världen tar sitt ansvar för den flyktingsituation som uppstått i världen.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Bland flyktingarna är det barnen som är de mest utsatta

Sverige måste därför verka för att EU och FN och andra internationella organ ger särskilt prioritet åt flyktningbarnen.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Det mest uppskakande av allt som hänt under de senaste är den behandling som ett par tusentals flickor och unga kvinnor drabbades av under IS/Daish våldsamma framfart var när IS/Daish tog flickor och unga kvinnor som sexslavar. Några hundra av dessa har lyckats rymma eller bli "friköpta". De är oerhört traumatiserade av den behandling de fått av IS. Men deras situation blir inte bättre i den nya "friheten", eftersom de av sina egna familjer, släkt och klaner blir betraktade som fallna eller förbrukade. De har ingen plats i det samhälle de återvänder till efter fångenskapen. Denna grupp av kvinnor måste beviljas asyl i Europa och erbjudas den vård de behöver för att kunna leva vidare. Det är något Sverige borde verka för inom EU och andra internationella organisationer.

Detta vill jag att riksdagen skall ställa sig bakom och tillkännager detta för regeringen.

Amineh Kakabaveh (V)